

daniel dragojević

revolucija i tragedija

Uz vaše pitanje,* kako je u njemu apostrofirana revolucionarnost i revolucija, želio bih kazati nešto o poeziji i revoluciji. To, naravno, neće biti u tijesnoj vezi s vašim anketnim pitanjem, ali bi bilo s potpitanjem da ste ga postavili, jer poezija treba da se pita za svaku akciju (pa i ovu o kojoj vi govorite), kada su akcije obično tako slijepe da se ne pitaju za poeziju.

Za poeziju u ovom vijeku, po mom mišljenju, postoji pet krugova iskustava koje ona mora uzeti u obzir. To su: iskustvo revolucionara, ateiste, vojnika, ljubavnika i čovjeka rada. Sva su ta iskustva u vezi, isprepliću se i nemoguće ih je razdvojiti. Kada se pogleda čitava novovjeka poezija i njeni glavni pjesnici, vrlo je lako ustanoviti: poezija ova iskustva, sva od reda, nalazi tragičnima.

Možda je ipak tragičnost revolucionara od poezije najmanje ukazana, iako je sigurno najdrastičnija i najveća. Vrlo je lako shvatiti zašto je tako. Revolucija je, prije akcije, san. Stari ljudski san o jednakosti i ljubavi. Poezija teško to može zaboraviti, jer je i njoj ta želja temeljna. Ali želja još nije i iskustvo. Iskustvo revolucionara počinje njegovom akcijom.

Ja revolucionarno iskustvo sada neću obrazlagati i davati mu smisao i okvire. Neću jednostavno zato, jer nakon nekoliko decenija, skoro stoljeća, revolucija i revolucionarnih pokreta neke stvari (tj. tragičnost revolucije) ne treba dokazati nego pokazati. A što to znači pokazati?

To znači upozoriti da su te revolucije zamišljene u najboljim namjerama, započete u klasnoj mržnji, vođene u krvi i nasilju, nastavljene poslije pobjede vrlo nehumano (Staljin) i završile kao i svi drugi tragični

historijski događaji. Mjesto u slobodna, revolucija je čovjeka pretvorila u roba, mjesto da tolerira, ona ne razumije itd. Topovi s Aurore, na žalost, pokazalo se da su bili kao i svi drugi topovi, ništa drugačiji. Teoretičari mogu govoriti što god žele. Mogu još govoriti o mogućoj budućnosti, i da je ovo samo početak. Suviše je to dug početak. A proroci revolucije su se već odavno prevarili.

Revolucije se, bar za sada, nisu primakle cilju, a sredstva su ih potpuno izdala. Etički čovjek se u nama pita: Što je s mržnjom i grijehom ubojstva začeto, može li se završiti u dobru?

Ove post-revolucionarne situacije su nas uvjerile da je ovo vrijeme očajanja. Ništa drugo. Tko je danas siguran, poučen tim iskustvima, da započete akcije neće završiti obratno nego li smo željeli. Gotovo smo sigurni da će završiti najgore kako je moguće.

Što da se radi, dragi prijatelji, od lijepo postavljenog pitanja? „Kriteriji revolucionarnosti“, kažete. Postoje, ali oni su od iskustva, i tragični. Poezija se već odavna pita: Je li historija katastrofa? I revolucija u njoj — kao njen glavni činilac?

Završio bih, u jakoj želji da nemam pravo, citatom talijanskog pjesnika Saveria Vollara: „Ljubav je prava protivnost svakoj revoluciji“. I poezija, također. Ona je razumije, ali ne može biti na njenoj strani, na njenoj historijskoj strani, naravno.

* Ovo je odgovor na „Razlogovu“ anketu, koja, uglavnom, pita o kriterijumima revolucionarnosti u današnjem času. Iako je na nju odgovorilo tridesetak javnih radnika, ona neće, iz meni nepoznatih razloga, biti štampana.

dragiša drašković to se ja čujem

SRBIJA

1.
Ophrvan snažni zvonik grca mi
Oči sunca i povesmo pritajeno u sever

Zar potkožno tkivo ne bije dolinom
Zar ždral vremenom pružen
Ne zastaje mu dahom u let nepregledni

2.
Obasjana je brvnara u ševarju
I čulno mi ognjište pod temenom

Peva duša koja mi u krik zavičajnom
I peva predeona ptica
Sunčano na suncu koje zalazi

3.
Jedna stuna bilu u dosluhu
Duboko naklonjen cvetu čovek se povlači

Njegov život upravo počinje
Njegov život upravo traje
Jedan čovek jedan vek pred predelom vidnim

TO SE JA ČUJEM

1.
Zauzeto i tiho
Gle obostrane zveri

2.
Nepovrat
U molitvi znani krik

3.
Kameni grad
Ako me nema
A žena zazidana

4.
Jesam
To samo ja se čujem

5.
Gde sam
Odakle se udaljujem

6.
Htedoh da kažem
A već decenija

7.
Tih rat
Časovnik

8.
Srca srce mrtve zabeleške

POČECI

1.
 tome kada bi se počinjalo
 početi o tome
 tome kada bi se moglo između dva ručka i [dva mira]

I te kako bi stajalo u beležnicama ovog leta
 tome kao bi se znalo više
 požarima koji su se za tim pomaljali
 nadlet pticama
 moru koje je bilo i nešto drugo
 moru koje je ostalo ono što je
 tome kako je neko bio i kako nije između [dva mira]

2.
Kada bi se počinjalo o ratniku
Koji nikada nije dobio rat
Kako je potmulu dobnjavu u krvi osećao
 crnoj vrpici beležio se samrtnim ordenjem
 tome kako je konačno nestao
Šta je pisalo
Na nadgrobnoj ploči ništa nije pisalo
Između dva ručka i dva mira
Ništa nije pisalo